

Emotional Intelligence and Decision-Making among Male Football Referees of the Iranian Premier League: The Mediating Role of Coping Strategies

Amir Saman Soltani¹ , Behrouz Abdoli¹ , Ebrahim Moteshareie^{1✉} , Sahar Zarei¹

1. Corresponding author, Department of Cognitive and Behavioral Science and Technology in Sport, Faculty of Sport Sciences and Health, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran. e_moteshareie@sbu.ac.ir

Article Info

Article type:

Research Article

Article history:

Received August 15, 2026

Received in revised form

September 30, 2026

Accepted October 21, 2026

Available online October

21, 2026

Keywords:

Emotion Regulation

Decision-Making

Problem-Focused Coping

Emotion-Focused Coping

Football Referees

ABSTRACT

Objective: Refereeing in football requires rapid decision-making under high psychological pressure. Emotional intelligence may influence referees' decision-making by shaping their coping strategies. This study examined the mediating role of problem-focused and emotion-focused coping in the relationship between emotional intelligence and decision-making among male referees of the Iranian Football Premier League.

Methods: This cross-sectional study included all male referees of the Iranian Football Premier League (N = 107), selected via census sampling. Of these, 96 referees (Mage = 36.08 ± 4.55 years) completed the Emotional Intelligence Scale, the Coping with Stress Scale, and the Referee Decision-Making Scale. A parallel mediation model was tested using the PROCESS macro (Model 4, 5,000 bootstrap samples).

Results: Emotional intelligence had a significant positive direct and total effect on decision-making ($\beta = 0.25$ and 0.30 , $p < .01$). Emotional intelligence was positively associated with problem-focused coping ($\beta = 0.21$, $p = .04$) but not with emotion-focused coping. Problem-focused coping had a significant positive effect ($\beta = 0.40$), and emotion-focused coping had a significant negative effect ($\beta = -0.30$), on decision-making (both $p < .001$). Only the indirect effect through problem-focused coping was significant ($B = 0.07$, 95% CI [0.01, 0.15]); the indirect effect through emotion-focused coping and the total indirect effect were not significant. The model explained 37% of the variance in decision-making.

Conclusion: Emotional intelligence partly improves referee decision-making by strengthening problem-focused coping, a partial underlying mechanism of this relationship; emotion-focused coping did not mediate significantly. The persistent direct effect suggests other pathways are also involved. Training programs strengthening emotional intelligence and problem-focused strategies are recommended for referee development courses.

Cite this article: Soltani, A., Abdoli, B., Moteshareie, E., & Zarei, S. (2025). Emotional Intelligence and Decision-Making among Male Football Referees of the Iranian Premier League: The Mediating Role of Coping Strategies. *Functional Research in Sport Psychology*, 2026;3(4):5-22. [10.22091/frs.2026.17199.1190](https://doi.org/10.22091/frs.2026.17199.1190)

© The Author(s).

DOI: [10.22091/frs.2026.17199.1190](https://doi.org/10.22091/frs.2026.17199.1190)

Publisher: University of Qom.

Extended Abstract**Introduction**

Football officiating depends heavily on decision-making, which is fundamentally a perceptual-cognitive process (1). Elite referees must make correct decisions in short time frames under physical and psychological pressure from players, coaches, and spectators, while their accuracy is constantly scrutinized (2). Decision-error rates among referees are nevertheless reported to be relatively high (3). Emotional intelligence, the ability to perceive, evaluate, and regulate one's own and others' emotions (4), helps referees manage pressure and maintain cognitive clarity (5, 6), yet it remains understudied among sports officials (7).

One mechanism through which emotional intelligence may work is the choice of coping strategy. Problem-focused coping is generally linked to control, concentration, and effective performance, whereas emotion-focused coping has been linked to rumination and reduced cognitive performance (8). Drawing on Lazarus and Folkman's transactional model (9) and Mayer and Salovey's ability model (4, 10), emotional intelligence should promote problem-focused coping, which in turn should improve decision-making. No study has directly tested the separate mediating roles of these two coping types. This study therefore examined the relationship between emotional intelligence and decision-making in Premier League referees and tested the mediating roles of problem-focused and emotion-focused coping.

Method:**Research design**

The study was applied in purpose and

descriptive-correlational in design, testing a mediation model.

Participants

All Iranian Football Premier League referees (N = 107) were selected by census, and 96 (89.7%) completed the questionnaires (mean age = 36.08, SD = 4.55, range 26-49). Most held a master's degree (63.5%), had 2-5 years of refereeing experience (49%), and held national referee status (83.3%).

Materials

Emotional intelligence was measured with the 33-item scale of Schutte et al. (11) ($\alpha = 0.85$), coping with the 35-item Coping Inventory for Competitive Sport (CICS)(12), which has task-oriented and emotion-oriented categories ($\alpha = 0.82$), and decision-making with the nine-item Decision-Making under Pressure questionnaire (13), covering noise and disturbance, concern about judgment errors, and confronting aggression. The first two used five-point and the last a seven-point Likert format. Persian versions of the first two instruments were validated previously (14).

Procedure

After permission from the Referees Committee of the Iran Football Federation, questionnaire links were sent to referees. Anonymity and confidentiality were assured, informed consent was obtained, and completion took at most 15 minutes. These assurances also served as remedies against social desirability bias and common method variance.

Data analysis

Descriptive statistics and Pearson correlations were computed. Mediation was tested with PROCESS macro Model 4 (15) in SPSS (5,000 bootstrap resamples, 95% confidence intervals); an indirect effect was

significant when zero fell outside the interval.

Results

Emotional intelligence correlated positively with decision-making ($r = 0.30$, $p = 0.003$) and problem-focused coping ($r = 0.21$, $p = 0.04$), but not with emotion-focused coping ($r = 0.09$, $p = 0.37$). Decision-making correlated positively with problem-focused coping ($r = 0.48$, $p < 0.001$) and negatively with emotion-focused coping ($r = -0.33$, $p = 0.001$). Experience and referee grade were unrelated to the main variables and were not entered as controls.

The indirect effect of emotional intelligence on decision-making through problem-focused coping was significant ($B = 0.07$; 95% CI [0.01, 0.15]), whereas the indirect effect through emotion-focused coping ($B = -0.03$; 95% CI [-0.09, 0.03]) and the total indirect effect ($B = 0.05$; 95% CI [-0.06, 0.15]) were not. The direct effect of emotional intelligence remained significant, indicating partial mediation. The model explained 37% of the variance in decision-making ($R^2 = 0.37$, $F(3, 92) = 17.65$, $p < 0.001$).

Discussion

Emotional intelligence positively predicted referees' decision-making, in line with earlier findings (5, 16). Higher emotional intelligence was associated with more problem-focused coping, consistent with Louvet and Campo (6), but not with emotion-focused coping. The two coping types related to decision-making in opposite directions, in line with Vargas et al. (8). By favoring problem-focused strategies, emotional intelligence may protect the attention and cognitive resources needed for decisions under stress (2). The significant direct effect suggests that other pathways also operate, so the model is not an exclusive mechanism. Limitations include the cross-sectional, correlational design, self-reported decision-making, and a sample limited to male Iranian

Premier League referees; future studies should use longitudinal or experimental designs, behavioral indicators of decision-making, and more diverse samples.

Conclusion

Emotional intelligence contributes to referees' decision-making mainly by facilitating problem-focused coping, a role not confirmed for emotion-focused coping. Referee preparation programs should combine emotional intelligence development with deliberate training in problem-focused coping.

Keywords:

Emotion Regulation; Decision-Making; Problem-Focused Coping; Emotion-Focused Coping; Football Referees.

Article message

Referees with higher emotional intelligence tend to use more problem-focused coping, which is associated with better decisions under pressure. Training both skills together may improve refereeing performance.

Author Contributions

All authors contributed equally to the conceptualization of the article and writing of the original and subsequent drafts.

Data Availability Statement

Data available on request from the authors.

Acknowledgements

The authors would like to thank all participants of the present study, as well as the Referees Committee of the Football Federation of the Islamic Republic of Iran for their cooperation in data collection.

Ethical considerations

The authors declare no conflict of interest. The study received no external funding, and therefore the funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses, or interpretation of data; in the writing of the manuscript, or in the decision to publish the results.

هوش هیجانی و تصمیم‌گیری در داوران مرد لیگ برتر فوتبال: نقش واسطه‌ای راهبردهای مقابله‌ای

امیرسامان سلطانی^۱ , بهروز عبدلی^۲ , ابراهیم متشرعی^۳ , سحر زارعی^۴

۱. کارشناسی ارشد، گروه علوم رفتاری، شناختی و فناوری ورزشی، دانشکده علوم ورزشی و تندرستی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران
۲. استاد، گروه علوم رفتاری، شناختی و فناوری ورزشی، دانشکده علوم ورزشی و تندرستی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران
۳. نویسنده مسئول، استادیار، گروه علوم رفتاری، شناختی و فناوری ورزشی، دانشکده علوم ورزشی و تندرستی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران. e_moteshareie@sbu.ac.ir
۴. استادیار، گروه علوم رفتاری، شناختی و فناوری ورزشی، دانشکده علوم ورزشی و تندرستی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

اطلاعات مقاله

چکیده

نوع مقاله:

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۵/۰۴/۲۴

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۵/۰۷/۰۸

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۵/۰۷/۲۹

تاریخ انتشار: ۱۴۰۵/۰۹/۰۱

کلیدواژه‌ها:

تنظیم هیجان، تصمیم‌گیری، مقابله مسئله مدار، مقابله هیجان مدار، داوران فوتبال

هدف: قضاوت در فوتبال مستلزم تصمیم‌گیری سریع تحت فشار روانی بالاست. هوش هیجانی می‌تواند از طریق شکل‌دهی به راهبردهای مقابله‌ای بر تصمیم‌گیری داوران اثرگذار باشد. هدف پژوهش حاضر بررسی نقش واسطه‌ای مقابله مسئله‌مدار و هیجان‌مدار در ارتباط هوش هیجانی با تصمیم‌گیری داوران مرد لیگ برتر فوتبال ایران بود. **روش‌ها:** این پژوهش مقطعی بود. جامعه آماری شامل کلیه داوران مرد لیگ برتر فوتبال ایران (۱۰۷ نفر) به روش تمام‌شمار بود؛ ۹۶ نفر (میانگین سنی = 36.08 ± 4.55 سال) مقیاس‌های هوش هیجانی، مقابله با استرس و تصمیم‌گیری را تکمیل کردند. مدل واسطه‌گری موازی با ماکرو پروسس (مدل ۴، ۵۰۰۰ بوت‌استرپ) آزمون شد.

یافته‌ها: هوش هیجانی اثر مستقیم و کل مثبت و معناداری بر تصمیم‌گیری داشت ($\beta=0.25$ و $\beta=0.30$ ، $p<0.01$) هوش هیجانی با مقابله مسئله‌مدار رابطه مثبت و معنادار داشت ($\beta=0.21$ ، $p=0.04$)، اما با مقابله هیجان‌مدار معنادار نبود. مقابله مسئله‌مدار اثر مثبت ($\beta=0.40$) و مقابله هیجان‌مدار اثر منفی ($\beta=-0.30$) بر تصمیم‌گیری داشتند (هر دو $p<0.001$) از میان دو مسیر واسطه‌ای، تنها اثر غیرمستقیم از طریق مقابله مسئله‌مدار معنادار بود ($B=0.07$ ، $CI: 0.01-0.15$)؛ اثر غیرمستقیم از طریق مقابله هیجان‌مدار و اثر غیرمستقیم کل معنادار نبودند. مدل نهایی ۳۷ درصد از واریانس تصمیم‌گیری را تبیین کرد.

نتیجه‌گیری: هوش هیجانی تا حدی از طریق تقویت مقابله مسئله‌مدار به بهبود تصمیم‌گیری داوران کمک می‌کند و نقش زیربنایی جزئی این رابطه است؛ مقابله هیجان‌مدار نقش میانجی معناداری نداشت. پایداری اثر مستقیم هوش هیجانی نشان می‌دهد مسیرهای دیگری نیز دخیل‌اند. طراحی برنامه‌های آموزشی مبتنی بر تقویت هوش هیجانی و راهبردهای مسئله‌محور در دوره‌های تربیت داوران توصیه می‌شود.

استناد: سلطانی، امیرسامان؛ بهروز، عبدلی؛ متشرعی، ابراهیم؛ زارعی، سحر. هوش هیجانی و تصمیم‌گیری در داوران مرد لیگ برتر فوتبال: نقش واسطه‌ای راهبردهای

مقابله‌ای. مطالعات عملکردی در روانشناسی ورزشی، ۱۴۰۵، ۳ (۴)، ۲۲-۵.

DOI: [10.22091/frs.2026.16083.1165](https://doi.org/10.22091/frs.2026.16083.1165)

© نویسندگان.

ناشر: دانشگاه قم.

مقدمه

کیفیت یک مسابقه فوتبال تا حد زیادی متأثر از عملکرد داور است؛ به‌ویژه در سطوح حرفه‌ای، جایی که یک تصمیم اشتباه می‌تواند پیامدهای عمیقی بر نتیجه بازی داشته باشد (۱۷). تصمیم‌گیری در ورزش را می‌توان توانایی ارزیابی اطلاعات مهم محیطی، تفسیر دقیق آن‌ها و انتخاب پاسخ بهینه از میان مجموعه‌ای از گزینه‌ها تعریف کرد (۱۸)؛ فرآیند تصمیم‌گیری در داور، از منظر دانش و به‌کارگیری قواعد بازی سنگ‌بنای اصلی عملکرد محسوب می‌شود (۱۹) و اساساً یک فرآیند ادراکی-شناختی است (۱). داوران موظف‌اند استانداردهای حرفه‌ای بالایی را که توسط نهادهای حاکم، جامعه ورزشی (مربیان، بازیکنان و هواداران) و رسانه‌ها تعیین شده است، رعایت کنند. این استانداردها عمدتاً به آمادگی جسمانی، تصمیم‌گیری و مدیریت بازی مربوط می‌شود (۲۰). داوران برای تصمیم‌گیری در موقعیت‌های پویا باید بتوانند چندین نشانه محیطی را هم‌زمان انتخاب، پردازش و تلفیق کنند (۳، ۲۱، ۲۲). با این حال، میزان خطای تصمیم‌گیری در میان داوران نسبتاً بالا گزارش شده است (۳). این تصمیمات تحت فشار هم‌زمان جسمانی و روانی گرفته می‌شوند و یک خطای واحد می‌تواند داور را به سمت نشخوار فکری و اندیشه‌های منفی مکرر درباره آن خطا سوق دهد (۲۳).

اهمیت این موضوع وقتی آشکارتر می‌شود که به جایگاه محوری تصمیم‌گیری در قضاوت فوتبال توجه شود. قضاوت بازی فوتبال فرآیندی ذهنی و مستلزم تصمیم‌گیری سریع است که با افزایش اهمیت مسابقات حرفه‌ای، دشواری آن نیز رو به افزایش است (۲۴). داوران فوتبال، مهارت تصمیم‌گیری را ضروری‌ترین ویژگی عملکردی خود می‌دانند (۲۵). در سطح نخبگی، داوران و کمک‌داوران باید در فواصل زمانی کوتاه و تحت فشار قابل‌توجه، تصمیمات صحیحی اتخاذ کنند، در حالی که صحت این تصمیمات پیوسته مورد ارزیابی قرار می‌گیرد (۲، ۲۰). نقش داور در این معنا حتی از نقش ورزشکار یا مربی نیز پیچیده‌تر است، چرا که علاوه بر آمادگی جسمانی بالا، مستلزم تصمیم‌گیری‌های پیچیده برای اجرای قوانین بازی است (۲۴). یافته‌های پژوهشی نشان می‌دهد که تصمیم‌گیری‌های داوران صرفاً مبتنی بر دانش قوانین و مهارت‌های ادراکی-شناختی نیست و تحت تأثیر عوامل روان‌شناختی متعددی قرار دارد. به عنوان مثال، تصمیمات داوران از جمله اعلام پنالتی از تصمیمات پیشین آنان در موقعیت‌های مشابه تأثیر می‌پذیرد (۲۶). همچنین داورانی که از توانایی تصمیم‌گیری مناسب برخوردارند، قادرند تجربیات موفق پیشین را به یاد آورند، شرایط کنونی را ارزیابی کنند و علی‌رغم خستگی و انجام هم‌زمان سایر تکالیف حرکتی، این کار را به سرعت و با آگاهی از محیط انجام دهند (۲۱).

از این رو داوران فوتبال همانند ورزشکاران علاوه بر آمادگی جسمانی و تاکتیکی، به آمادگی روانی منحصربه‌فردی برای رویارویی با موقعیت‌های پرفشار نیاز دارند و هوش هیجانی^۱ و مهارت‌های تنظیم هیجان در این میان نقش ویژه‌ای ایفا می‌کند (۵، ۲۷-۳۲). داوران در طول مسابقه به‌طور مداوم تحت فشارهای بازیکنان، مربیان و تماشاگران قرار می‌گیرند؛ بنابراین مدیریت هیجانات برای آنان حیاتی است (۲، ۳۳، ۳۴). هوش هیجانی به‌عنوان توانایی درک، ارزیابی و تنظیم هیجانات خود و دیگران تعریف می‌شود (۴) که از طریق تقویت انگیزش درونی، تنظیم مؤثر هیجانات و استرس و حفظ وضوح شناختی، به داوران کمک می‌کند تا فشارهای موقعیتی را مدیریت کرده و در شرایط پرفشار عملکرد سازگارانه‌ای داشته باشند (۵، ۶). داورانی که از سطح هوش هیجانی بالایی برخوردارند، معمولاً باور قویتری نسبت به توانایی‌های خود نشان می‌دهند؛ در مقابل، کمبود این باور می‌تواند منجر به افزایش اضطراب و مختل شدن تمرکز شود (۱۶، ۳۵). این نقش محافظتی هوش هیجانی به‌ویژه در مواجهه با استرس که جزء جدایی‌ناپذیر داور فوتبال است (۳۶) اهمیت پیدا می‌کند.

با این حال، مرور نظام‌مند و فراتحلیل جامع لیندزی^۲ و همکاران (۷) در حوزه سلامت روان مقامات ورزشی (از جمله داوران) نشان داد که از میان عوامل محافظتی روان‌شناختی بررسی شده در این جامعه، هوش هیجانی همچنان کم‌تر مورد بررسی قرار گرفته است؛ خلأیی که با توجه به اهمیت مهارت‌های ارتباطی و بین‌فردی مورد نیاز داوران در بسیاری از رشته‌های ورزشی نیازمند توجه پژوهشی برای شناسایی راه‌های بهبود عملکرد داوران از طریق این متغیر است (۳۷). این ضرورت با توجه به ماهیت ذاتاً هیجانی داور فوتبال نیز دوچندان می‌شود (۶). از آنجا که یکی از سازوکارهای اصلی اثرگذاری هوش هیجانی، تسهیل تنظیم هیجان و انتخاب راهبردهای مقابله‌ای^۳ مؤثر در موقعیت‌های پرفشار است (۳۸)، راهبردهای مقابله‌ای را می‌توان در دو دسته کلی جای داد: مقابله مسئله‌مدار^۴، که فرد را به سمت اقدام مستقیم بر منبع استرس و حل عملی موقعیت سوق می‌دهد، و

1. Emotional Intelligence

2. Lindsay

3. Coping strategies

4. Problem- oriented coping

مقابله هیجان‌مدار^۵، که بر تنظیم پاسخ‌های هیجانی برخاسته از موقعیت استرس‌زا بدون تغییر مستقیم آن متمرکز است. این دو راهبرد لزوماً پیامد یکسانی ندارند؛ در حالی که مقابله مسئله‌مدار عموماً با حفظ کنترل، تمرکز و عملکرد مؤثرتر همراه دانسته شده، اتکای بیشتر به مقابله هیجان‌مدار در برخی شواهد با نشخوار فکری و افت عملکرد شناختی مرتبط بوده است (۸). با وجود اهمیت این تمایز، پژوهش‌های اندکی به‌طور عمیق به تجربه داوران از این دو نوع راهبرد مقابله‌ای و سهم متفاوت هر یک در عملکرد آنان پرداخته‌اند.

بر اساس مدل تعاملی استرس و مقابله لازاروس و فولکمن^۶ (۹) و مدل توانایی هوش هیجانی مایر و سالووی^۷ (۴، ۱۰)، افراد با هوش هیجانی بالاتر توانایی بهتری در ارزیابی اولیه و ثانویه موقعیت‌های استرس‌زا دارند در نتیجه، با احتمال بیشتری به‌سمت راهبردهای مقابله‌ای فعال و مسئله‌محور و نه لزوماً راهبردهای هیجان‌محور گرایش می‌یابند. این گرایش، با کاهش بار هیجانی، حفظ منابع شناختی و جلوگیری از نشخوار فکری، ظرفیت توجه و پردازش اطلاعات را در شرایط پرفشار حفظ می‌کند و در نهایت به بهبود کیفیت تصمیم‌گیری منجر می‌شود. شواهد تجربی اولیه نیز از این مسیر حمایت می‌کنند؛ برای مثال، لووت و کامپو^۸ (۶) نشان دادند که ابعاد هوش هیجانی به‌طور معناداری توانایی مقابله را در داوران فوتبال پیش‌بینی می‌کند. وارگاس^۹ و همکاران (۸) نیز گزارش کردند که داوران حرفه‌ای با به‌کارگیری مهارت‌های مقابله‌ای اثربخش، ثبات بیشتری در تصمیم‌گیری تحت فشار نشان می‌دهند. بنابراین، انتظار می‌رود هوش هیجانی نه به‌صورت مستقیم، بلکه از طریق تسهیل به‌کارگیری راهبردهای مقابله‌ای مؤثر به‌ویژه راهبردهای مسئله‌محور بر تصمیم‌گیری داوران تأثیر بگذارد.

با وجود اهمیت روزافزون تصمیم‌گیری در سطح نخبگی و شواهد موجود مبنی بر تأثیر عوامل هیجانی و مقابله‌ای بر عملکرد داوران، پژوهش‌های محدودی به‌طور هم‌زمان رابطه بین هوش هیجانی، ابعاد مقابله مسئله‌مدار و هیجان‌مدار، و تصمیم‌گیری را در داوران لیگ برتر فوتبال بررسی کرده‌اند. اگرچه پیوندهایی پراکنده میان هوش هیجانی با تصمیم‌گیری و با مهارت‌های مقابله‌ای گزارش شده است، سازوکار اثرگذاری هوش هیجانی بر تصمیم‌گیری به‌ویژه نقش واسطه‌ای هریک از دو بعد مقابله مسئله‌مدار و هیجان‌مدار به‌طور مجزا تاکنون به‌طور مستقیم آزمون نشده است. این خلأ از آن جهت اهمیت ویژه‌ای دارد که داوران فوتبال نخبه در محیطی پیچیده و پویا فعالیت می‌کنند که فشار قابل‌توجهی بر آنان تحمیل می‌کند و خطای آنان می‌تواند پیامدهای اقتصادی، روانی و اجتماعی گسترده‌ای برای باشگاه‌ها، هواداران و تیم‌ها به همراه داشته باشد. بر این اساس، پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه بین هوش هیجانی و تصمیم‌گیری در داوران لیگ برتر فوتبال و آزمون نقش واسطه‌ای مقابله مسئله‌مدار و مقابله هیجان‌مدار در این رابطه انجام شد.

روش پژوهش

طرح پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر روش گردآوری داده‌ها توصیفی و از نوع همبستگی بود که در آن نقش واسطه‌ای متغیر مهارت‌های مقابله‌ای در ارتباط بین هوش هیجانی و تصمیم‌گیری داوران مورد بررسی قرار گرفت.

شرکت‌کننده‌ها:

جامعه آماری پژوهش شامل کلیه داوران لیگ برتر فوتبال ایران (۱۰۷ نفر) بود که به روش تمام‌شمار انتخاب شدند. از این تعداد، ۹۶ نفر (۸۹٫۷ درصد) پرسشنامه‌ها را تکمیل کردند و داده‌های آن‌ها مورد تحلیل قرار گرفت (میانگین سنی ۳۶٫۰۸ سال؛ انحراف معیار=۴٫۵۵؛ دامنه ۲۶ تا ۴۹ سال). اکثریت شرکت‌کنندگان در بازه سنی ۳۶ تا ۴۰ سال (۳۷٫۵ درصد)، دارای مدرک تحصیلی کارشناسی ارشد (۶۳٫۵ درصد)، دارای سابقه قضاوت ۲ تا ۵ سال (۴۹ درصد) و دارای درجه داوری ملی (۸۳٫۳ درصد) بودند.

ابزار

پرسشنامه جمعیت‌شناختی

شامل سؤالاتی درباره جنسیت، وضعیت تأهل، سن، سطح تحصیلات و سابقه داوری شرکت‌کنندگان بود.

5. Emotion-oriented coping

6. Lazarus and Folkman

7. Mayer and Salovey

8. Lovett and Campo

9. Vargas

پرسشنامه هوش هیجانی

برای سنجش هوش هیجانی داوران از پرسشنامه هوش هیجانی شوت^{۱۰} و همکاران (۱۱) استفاده شد. این پرسشنامه دارای ۳۳ سؤال در سه خرده‌مقیاس ارزیابی هیجانات (۱۳ سؤال)، تنظیم هیجان (۱۰ سؤال) و بهره‌وری هیجان (۱۰ سؤال) است که بر اساس مقیاس لیکرت پنج‌درجه‌ای (از کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم) نمره‌گذاری می‌شود؛ دامنه نمرات از ۳۳ تا ۱۶۵ است. این پرسشنامه توسط خسرو جاوید در سال ۲۰۰۲ به فارسی برگردانده شد، اعتبار آزمون در تمام خرده مقیاس‌ها بالای ۰/۷۰ و سازگاری درونی فرم فارسی ۰/۷۵ گزارش شد (۳۲). در این مطالعه ضریب آلفای کرونباخ برای این ابزار ۰/۸۵ بود که نشان‌دهنده همسانی درونی مطلوب آن است.

پرسشنامه مهارت‌های مقابله‌ای

به‌منظور سنجش مهارت‌های مقابله‌ای داوران، از پرسشنامه مهارت‌های مقابله‌ای در ورزش رقابتی^{۱۱} گادریو و بلوندین^{۱۲} استفاده شد. این پرسشنامه دارای ۳۵ سؤال است و ۹ راهبرد مقابله در قالب دو دسته کلی راهبردهای مقابله تکلیف‌مدار (کنترل افکار، تصویرسازی ذهنی، آرام‌سازی، میزان تلاش، تحلیل منطقی، جستجوی حمایت) و هیجان‌مدار (تخلیه هیجانات ناخوشایند، منحرف کردن افکار و تسلیم‌شدن) طبقه‌بندی می‌شوند. نمره‌گذاری پرسشنامه بر اساس مقیاس پنج‌گزینه‌ای لیکرت (از «عدم استفاده» تا «استفاده بسیار زیاد») انجام می‌شود. روایی و پایایی نسخه فارسی این ابزار توسط حسنی و همکاران (۱۴) تأیید شده است. در این مطالعه ضریب آلفای کرونباخ برای این ابزار ۰/۸۲ بود که نشان‌دهنده همسانی درونی مطلوب آن است.

پرسشنامه تصمیم‌گیری داوران

برای سنجش تصمیم‌گیری داوران از پرسشنامه تصمیم‌گیری تحت فشار^{۱۳} یوهانسن و هاگن^{۱۴} استفاده شد. این ابزار توسط یک هیئت متخصص متشکل از یک داور پیشکسوت و دو پژوهشگر حوزه روان‌شناسی ورزشی طراحی و ادراک داوران را نسبت به فرآیند تصمیم‌گیری تحت فشار اجتماعی می‌سنجد. این پرسشنامه شامل ۹ سوال و سه خرده مقیاس سروصدا و مزاحمت تماشاگران، مربیان و بازیکنان، نگرانی از اشتباه در قضاوت، و رویارویی با رفتار پرخاشگرانه بازیکنان و مربیان است. داوران میزان موافقت خود را با هر گویه بر روی مقیاس لیکرت هفت‌درجه‌ای، از «کاملاً مخالفم» (۱) تا «کاملاً موافقم» (۷)، مشخص کردند. در این مطالعه ضریب آلفای کرونباخ برای این ابزار ۰/۸۵ بود که نشان‌دهنده همسانی درونی مطلوب آن است.

روند اجرا

پس از هماهنگی با کمیته داوران فدراسیون فوتبال ایران و اخذ مجوزهای لازم، لینک پرسشنامه‌ها با همکاری مسئول کمیته داوران، برای داوران لیگ برتر فوتبال ارسال شد. پیش از تکمیل پرسشنامه‌ها، توضیحات لازم درباره ناشناس‌بودن شرکت‌کنندگان و محرمانه‌بودن اطلاعات ارائه شد و رضایت آگاهانه داوران برای شرکت در پژوهش کسب گردید. از شرکت‌کنندگان خواسته شد اطلاعات جمعیت‌شناختی خود را وارد کنند. زمان لازم برای تکمیل پرسشنامه‌ها حداکثر ۱۵ دقیقه برآورد شد. امکان تماس با پژوهشگر برای رفع هرگونه ابهام در اختیار داوران قرار گرفت. تضمین ناشناس‌بودن پاسخ‌ها و اطمینان‌دهی به عدم دسترسی مسئولان فدراسیون یا کمیته داوران به پاسخ‌های فردی، به‌عنوان یکی از اقدامات روبه‌ای پیشگیرانه در کاهش احتمال سوگیری ناشی از پاسخ‌دهی اجتماعی‌پسند و واریانس روش مشترک در نظر گرفته شد (۳۹).

تحلیل داده‌ها

برای تحلیل داده‌ها از روش‌های آمار توصیفی (شاخص‌های گرایش مرکزی، پراکندگی، چولگی و کشیدگی) و آمار استنباطی استفاده شد. ابتدا ارتباط بین متغیرهای پژوهش با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون بررسی شد. سپس برای آزمون مدل واسطه‌گری و بررسی معناداری اثر غیرمستقیم، از روش بوت‌استرپ (۵۰۰۰ نمونه تکرار) با فاصله اطمینان ۹۵ درصد در نرم‌افزار SPSS و ماکرو پروسیس^{۱۵} (۱۵) استفاده شد. در این مدل وقتی عدد صفر در بازه فاصله اطمینان قرار نگیرد اثر معنادار است.

10. Schutte

11. Coping Inventory for Competitive Sport (CICS)

12. Golden, & Dornheim

13. Decision-making under pressure questionnaire

14. Johansen, & Haugen

15. PROCESS Macro

یافته‌ها

مطابق جدول ۱، هوش هیجانی با تصمیم‌گیری ($r = 0.30, p = 0.003$) و مقابله مسئله‌مدار ($r = 0.21, p = 0.04$) رابطه مثبت و معنادار داشت و با مقابله هیجان‌مدار رابطه معناداری نداشت ($r = 0.09, p = 0.37$). تصمیم‌گیری با مقابله مسئله‌مدار رابطه مثبت ($r = 0.48, p < 0.001$) و با مقابله هیجان‌مدار رابطه منفی ($r = -0.33, p = 0.001$) داشت. سابقه فعالیت در لیگ و درجه داوری با هیچ‌یک از متغیرهای اصلی پژوهش رابطه معناداری نداشتند (بالاترین همبستگی $r = 0.19$ بود که معنادار نبود) و از این رو به‌عنوان متغیر کنترل وارد مدل نشدند.

جدول ۱. آمار توصیفی و ماتریکس همبستگی بین متغیرهای پژوهش

Table 1. Descriptive Statistics and Correlation Matrix

متغیر Variable	میانگین Mean	انحراف معیار SD	1	2	3	4
۱. هوش هیجانی Emotional Intelligence	128.52	9.04	—			
۲. تصمیم‌گیری Decision-Making	49.56	7.88	0.30**	—		
۳. مقابله مسئله‌مدار Problem-Focused Coping	94.78	9.27	0.21*	0.48**	—	
۴. مقابله هیجان‌مدار Emotion-Focused Coping	29.86	6.82	0.09	-0.33**	-0.12	—

*در سطح ۰.۰۵ معنادار است؛ **در سطح ۰.۰۱ معنادار است. ($p < .05$, $**p < .01$)

برای آزمون نقش واسطه‌ای مقابله مسئله‌مدار و مقابله هیجان‌مدار در رابطه هوش هیجانی با تصمیم‌گیری از مدل ۴ ماکرو پروسس با ۵۰۰۰ نمونه بوت‌استرپ و فاصله اطمینان ۹۵ درصد استفاده شد (جدول‌های ۲ و ۳).

جدول ۲. ضرایب مسیر مدل واسطه‌گری موازی

Table 2. Parallel Mediation Path Coefficients

مسیر Path	B	β	t	p	فاصله اطمینان ۹۵٪ 95% CI
هوش هیجانی $\rightarrow$ مقابله مسئله‌مدار EI $\rightarrow$ Problem-Focused Coping	0.21	0.21	2.05	0.04	[0.01, 0.42]
هوش هیجانی $\rightarrow$ مقابله هیجان‌مدار EI $\rightarrow$ Emotion-Focused Coping	0.07	0.09	0.90	0.37	[-0.08, 0.22]
مقابله مسئله‌مدار $\rightarrow$ تصمیم‌گیری Problem-Focused Coping $\rightarrow$ Decision-Making	0.34	0.40	4.62	< 0.001	[0.19, 0.48]
مقابله هیجان‌مدار $\rightarrow$ تصمیم‌گیری Emotion-Focused Coping $\rightarrow$ Decision-Making	-0.35	-0.30	-3.59	< 0.001	[-0.54, -0.16]
هوش هیجانی $\rightarrow$ تصمیم‌گیری، اثر مستقیم EI $\rightarrow$ Decision-Making, Direct	0.21	0.25	2.87	0.005	[0.07, 0.36]
هوش هیجانی $\rightarrow$ تصمیم‌گیری، اثر کل EI $\rightarrow$ Decision-Making, Total	0.26	0.30	3.05	0.003	[0.09, 0.43]

توجه: B = ضریب غیراستاندارد؛ β = ضریب استاندارد.

Note: B = unstandardized coefficient; β = standardized coefficient

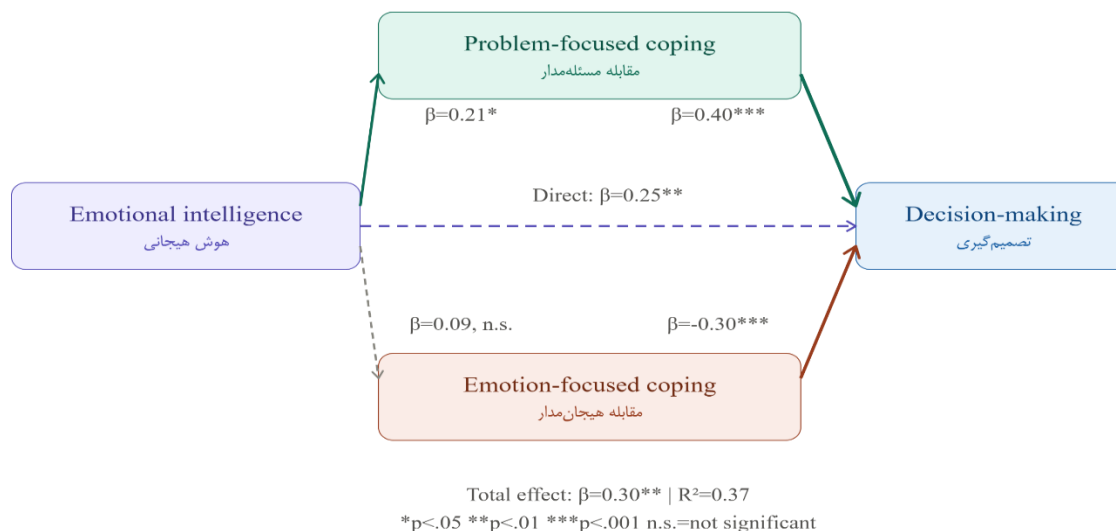
اثر غیرمستقیم هوش هیجانی بر تصمیم‌گیری از طریق مقابله مسئله‌مدار معنادار بود ($B = 0.07$)؛ فاصله اطمینان ۹۵ درصد، $[0.01, 0.15]$ ؛ اما از طریق مقابله هیجان‌مدار ($B = -0.03$)؛ فاصله اطمینان $[-0.09, 0.03]$ ؛ و در مجموع دو واسطه ($B = 0.05$)؛ فاصله اطمینان $[-0.06, 0.15]$ ؛ معنادار نبود. بنابراین مقابله مسئله‌مدار نقش واسطه‌ای جزئی در رابطه هوش هیجانی با تصمیم‌گیری داشت. مدل نهایی ۳۷ درصد از واریانس تصمیم‌گیری را تبیین کرد ($R^2 = 0.37, F(3, 92) = 17.65, p < 0.001$).

جدول ۳. اثرهای غیرمستقیم هوش هیجانی بر تصمیم‌گیری، بوت‌استرپ

Table 3. Indirect Effects, Bootstrap

مسیر Path	اثر (B) Effect	فاصله اطمینان ۹۵٪ 95% CI	اثر استاندارد Std. Effect
اثر غیرمستقیم کل (Total Indirect Effect)	0.05	$[-0.06, 0.15]$	0.05
هوش هیجانی ← مقابله مسئله‌مدار ← تصمیم‌گیری EI → Problem-Focused Coping → Decision-Making	0.07	$[0.01, 0.15]$	0.08
هوش هیجانی ← مقابله هیجان‌مدار ← تصمیم‌گیری EI → Emotion-Focused Coping → Decision-Making	-0.03	$[-0.09, 0.03]$	-0.03

Note: N = 96.

شکل ۱. مدل واسطه‌گری موازی هوش هیجانی، مقابله و تصمیم‌گیری داوران

Figure 1. Parallel mediation model of emotional intelligence, coping, and decision-making

بحث

در پژوهش حاضر رابطه هوش هیجانی با تصمیم‌گیری داوران لیگ برتر فوتبال ایران و نقش میانجی‌گری مقابله مسئله‌مدار و مقابله هیجان‌مدار در این رابطه بررسی شد. نتایج نشان داد هوش هیجانی به‌طور مثبت و معناداری تصمیم‌گیری داوران را پیش‌بینی می‌کند (هم در قالب اثر مستقیم و هم اثر کل). از میان دو مهارت مقابله‌ای، تنها مقابله مسئله‌مدار نقش میانجی‌گری معناداری در این رابطه ایفا کرد، در حالی که اثر غیرمستقیم از طریق مقابله هیجان‌مدار و نیز اثر غیرمستقیم کل هر دو واسطه معنادار نبودند. به عبارت دیگر، رابطه هوش هیجانی و تصمیم‌گیری را نمی‌توان صرفاً رابطه‌ای خطی و مستقیم در نظر گرفت؛ بخشی از این رابطه و نه همه آن از مسیر تقویت مقابله مسئله‌مدار عبور می‌کند، به‌گونه‌ای که سطوح بالاتر هوش هیجانی با به‌کارگیری بیشتر راهبردهای مسئله‌مدار همراه است و این امر به نوبه خود به بهبود تصمیم‌گیری منجر می‌شود. با این

حال، هوش هیجانی با مقابله هیجان‌مدار رابطه معناداری نداشت و از این طریق نیز اثر واسطه‌ای معناداری بر تصمیم‌گیری اعمال نکرد. تمرکز همزمان بر هوش هیجانی و نقش میانجی‌گری جزئی مقابله مسئله‌مدار، با برجسته‌سازی منابع روان‌شناختی مثبت، مدل تبیینی کارآمدتری نسبت به مدل‌های پیشین عملکرد دآوری ارائه می‌دهد؛ یافته‌ای که با دیدگاه پژوهشگران پیشین مبنی بر ضرورت توسعه مداخلات روان‌شناختی در آمادگی داوران همسو است (۳۷، ۳۹). با این حال، نتایج همچنان از اثر مستقیم و معنادار هوش هیجانی بر تصمیم‌گیری، حتی پس از کنترل اثر میانجی‌گری مقابله مسئله‌مدار، حمایت کردند. این امر نشان می‌دهد مسیرهای دیگری نیز ممکن است در تبیین اثرگذاری هوش هیجانی بر تصمیم‌گیری نقش داشته باشند که فراتر از نقش مقابله مسئله‌مدار عمل می‌کنند. بر این اساس، هدف از ارائه مدل میانجی‌گری حاضر، معرفی مکانیسم انحصاری اثرگذاری نبود، بلکه فراهم‌سازی بینشی نظری برای توسعه برنامه‌ها و مداخلات مبتنی بر هوش هیجانی است که عنصر مقابله مسئله‌مدار را به‌طور هدفمند در خود ادغام می‌کنند.

در خصوص ارتباط مثبت و معنادار هوش هیجانی با تصمیم‌گیری داوران، این یافته با نتایج پژوهش‌های پیشین همخوانی دارد (۵، ۱۶، ۳۵). داورانی که از هوش هیجانی بالاتری برخوردارند، قادرند هیجانانگ خود را در شرایط بحرانی و موقعیت‌های حساس بازی مدیریت کنند، نگرش مثبت خود را حفظ نمایند و تحت تأثیر فشارهای بازیکنان، مربیان و تماشاگران قرار نگیرند؛ در نتیجه تصمیمات سنجیده‌تر و دقیق‌تری اتخاذ می‌کنند. در همین راستا، ژانگ و همکاران (۲) در یک مطالعه تجربی با استفاده از پتانسیل‌های مرتبط با رویداد^{۱۶} روی نمونه‌ای از داوران باتجربه فوتبال نشان دادند سطوح بالای اضطراب، به‌ویژه زمانی که منابع روان‌شناختی درون‌فردی ناکافی باشد، باعث افزایش مصرف منابع تصمیم‌گیری و اختلال در پردازش شناختی می‌شود. به عبارت دیگر، هوش هیجانی با تسهیل تنظیم هیجان، ارزیابی دقیق‌تر موقعیت‌های استرس‌زا و حفظ وضوح شناختی، زمینه‌ساز تصمیم‌گیری عقلانی‌تر در شرایط پرفشار دآوری می‌شود.

مسیر هوش هیجانی به مقابله مسئله‌مدار مثبت و معنادار بود، در حالی که مسیر هوش هیجانی به مقابله هیجان‌مدار معنادار نشد. این الگو را می‌توان تا حدی در چارچوب نتایج پژوهش لووت و کامپو^{۱۷} (۶) روی داوران فوتبال تبیین کرد؛ در آن پژوهش ابعاد هوش هیجانی به‌طور معنادار پیش‌بینی‌کننده به‌کارگیری راهبردهای مقابله‌ای فعال و مسئله‌محور بودند. این یافته نشان می‌دهد هوش هیجانی، با فراهم‌آوردن قابلیت‌هایی چون شناسایی دقیق هیجان‌ها، تنظیم آن‌ها و استفاده سازگارانه از هیجان، داور را بیشتر به‌سمت رویارویی فعال و حل مسئله‌محور با موقعیت‌های استرس‌زا سوق می‌دهد تا به‌سمت راهبردهای اجتنابی یا هیجان‌محور؛ به بیان دیگر، ظرفیت هیجانی بالاتر لزوماً بروز راهبردهای هیجان‌محور را کاهش نمی‌دهد، بلکه عمدتاً زمینه استفاده هدفمندتر از راهبردهای مسئله‌محور را فراهم می‌کند.

در ادامه، رابطه دو نوع مقابله با تصمیم‌گیری داوران متفاوت و در جهت مخالف یکدیگر بود؛ مقابله مسئله‌مدار اثر مثبت و معنادار، و مقابله هیجان‌مدار اثر منفی و معنادار بر تصمیم‌گیری داشت. این الگو با شواهد گسترده‌تری در ادبیات این حوزه همخوانی دارد. برای نمونه، مرور نظام‌مند وارگاس و همکاران (۸) با تحلیل داده‌های بیش از ۱۰ هزار داور ورزشی نشان داد ناتوانی در به‌کارگیری راهبردهای مقابله‌ای فعال و کارآمد با پیامدهایی چون افت کیفیت تصمیم‌گیری، تحلیل‌رفتگی شغلی و ترک حرفه دآوری همراه بوده است. همچنین یافته‌های وانگ و همکاران (۴۰) نشان می‌دهد راهبردهای مقابله‌ای فعال، برخلاف راهبردهای هیجان‌محور یا اجتنابی، سازوکاری فعال هستند که پیامدهای روان‌شناختی و عملکردی مثبت را برای داور به‌دنبال دارند؛ در مقابل، اتکای بیشتر به راهبردهای هیجان‌محور می‌تواند با نشخوار فکری، کاهش تمرکز و در نهایت افت کیفیت تصمیم همراه باشد. این تمایز به‌ویژه در محیط رقابتی لیگ برتر فوتبال، که معیارهای عملکردی سطح بالا و فشارهای بیرونی در آن برجسته است، اهمیت دوچندان می‌یابد؛ چراکه هوش هیجانی، به‌عنوان یک منبع روان‌شناختی مهم، از طریق تسهیل به‌کارگیری راهبردهای مسئله‌محور به‌جای راهبردهای هیجان‌محور، می‌تواند تاب‌آوری داور را در برابر استرس‌های حاد و مزمن افزایش داده و منابع شناختی لازم برای تصمیم‌گیری را حفظ کند. در همین راستا، اشمیت^{۱۸} و همکاران (۴۱) نشان دادند استرس فیزیولوژیکی ناشی از فعالیت جسمانی یا عوامل استرس‌زای روانی می‌تواند کنترل توجه را مختل کند و حفظ توجه پایدار را دشوار سازد؛ پیامدی که مستقیماً کیفیت تصمیم‌گیری را تهدید می‌کند. در چنین شرایطی، هوش هیجانی سازوکاری است که داور را قادر می‌سازد به‌جای گرایش به راهبردهای هیجان‌محور، هیجانانگ منفی را شناسایی، تنظیم و بازتفسیر کند و از تبدیل استرس به اضطراب مخرب یا نشخوار فکری جلوگیری نماید. پژوهش‌های تجربی نیز این پیوند را تأیید کرده‌اند؛ برای نمونه، جعفرلو و

16. Event-Related Potentials (ERP)

17. Louvet B, Campo

18. Schmidt

همکاران (۴۲) نشان دادند داوران با سطوح بالاتر هوش هیجانی سازگاری مؤثرتری با استرس‌های رقابتی دارند. بدین ترتیب، زنجیره هوش هیجانی، مقابله مسئله‌مدار و تصمیم‌گیری را می‌توان به‌عنوان یک مسیر کارکردی جزئی در نظر گرفت که در آن هوش هیجانی، از طریق تقویت راهبردهای مسئله‌محور (و نه راهبردهای هیجان‌محور)، بخشی از بهبود تصمیم‌گیری داوران را در شرایط پرفشار لیگ برتر تبیین می‌کند.

بر اساس نتایج به‌دست‌آمده از مدل پژوهشی، هوش هیجانی به‌عنوان یک منبع روان‌شناختی مثبت و مقابله مسئله‌مدار به‌عنوان یکی از سازوکارهای زیربنایی (نه تنها سازوکار)، نقش مهمی در بهبود تصمیم‌گیری داوران ایفا می‌کند؛ در حالی که مقابله هیجان‌مدار نقش میانجی معناداری در این زنجیره نداشت. از این‌رو، یافته‌های پژوهش بر ضرورت طراحی و اجرای مداخلات تلفیقی مبتنی بر ارتقای هوش هیجانی و تقویت هدفمند راهبردهای مقابله مسئله‌محور در برنامه‌های آمادگی روان‌شناختی داوران تأکید دارد. چنین مداخلاتی می‌تواند با هدف افزایش خودآگاهی هیجانی، تنظیم هیجان و انتخاب راهبردهای حل مسئله‌محور در شرایط پرفشار، به بهبود عملکرد تصمیم‌گیری داوران کمک کند.

این پژوهش با وجود دستیابی به نتایج مهم، از محدودیت‌هایی نیز برخوردار است. نخست آنکه طرح پژوهش از نوع مقطعی بوده و با توجه به اینکه تصمیم‌گیری داوران تحت تأثیر عوامل موقعیتی و استرس‌های لحظه‌ای قرار دارد، انجام مطالعات طولی برای درک پایداری روابط میان متغیرهای مدل پیشنهاد می‌شود. افزون بر این، به دلیل ماهیت همبستگی پژوهش، امکان استنباط روابط علی وجود ندارد؛ از این‌رو پیشنهاد می‌شود پژوهشگران آینده با طراحی و اجرای مداخلات مبتنی بر هوش هیجانی و آموزش راهبردهای مسئله‌محور، اثرگذاری این متغیرها را به‌صورت تجربی بررسی کنند. همچنین، تصمیم‌گیری داوران در این پژوهش از طریق ابزارهای خودگزارشی سنجیده شد که ماهیت ذهنی آن ممکن است بازتاب کاملی از عملکرد واقعی داور در میدان مسابقه نباشد؛ پژوهش‌های آینده بهتر است تصمیم‌گیری را از طریق شاخص‌های عملیاتی و رفتاری نیز بسنجند. از سوی دیگر، با توجه به معناداری اثر مستقیم هوش هیجانی حتی پس از ورود متغیرهای میانجی، و نیز نامعناد بودن نقش میانجی مقابله هیجان‌مدار، احتمال می‌رود متغیرهای میانجی دیگری (فراتر از مقابله هیجان‌مدار) نیز در این رابطه نقش داشته باشند که بررسی آن‌ها مستلزم پژوهش‌های بیشتر است. نتایج این پژوهش نشان داد که تنها مقابله مسئله‌مدار نقش میانجی‌گری جزئی در ارتباط هوش هیجانی با تصمیم‌گیری ایفا می‌کند؛ یافته‌ای که می‌تواند مبنایی برای آزمون مدل‌های میانجی‌گری زنجیره‌ای میان سازه‌های روان‌شناختی مرتبط باشد. در نهایت، از آنجا که این پژوهش روی داوران مرد لیگ برتر فوتبال ایران انجام شده است، باید با احتیاط به سایر سطوح رقابتی، جنسیت‌ها یا رشته‌های ورزشی تعمیم داده شود؛ انجام پژوهش‌های مشابه در نمونه‌های متفاوت (از جمله داوران زن، سطوح پایین‌تر یا سایر ورزش‌ها) می‌تواند به افزایش اعتبار بیرونی و تعمیم‌پذیری یافته‌ها کمک کند.

نتیجه‌گیری

به‌طور کلی، یافته‌های پژوهش حاضر نشان می‌دهد هوش هیجانی، عمدتاً از طریق تسهیل به‌کارگیری راهبردهای مقابله مسئله‌محور، نقش مهمی در ارتقای کیفیت تصمیم‌گیری داوران لیگ برتر فوتبال ایفا می‌کند، در حالی که این نقش برای راهبردهای مقابله هیجان‌محور تأیید نشد. این نتایج ضمن پر کردن بخشی از خلأ پژوهشی موجود در ادبیات روان‌شناسی داوری، مبنایی نظری و عملی برای طراحی مداخلات هدفمند در برنامه‌های آمادگی روان‌شناختی داوران فراهم می‌آورد و بر اهمیت توجه همزمان و متمایز به مهارت‌های هیجانی و راهبردهای مقابله مسئله‌محور در توسعه حرفه‌ای داوران تأکید می‌ورزد.

پیام مقاله

داورانی که هوش هیجانی بالاتری دارند، بیشتر از راهبردهای مقابله‌ای مسئله‌محور استفاده می‌کنند و این امر با تصمیم‌گیری بهتر در شرایط پرفشار همراه است. آموزش همزمان این دو مهارت می‌تواند به بهبود عملکرد داوری کمک کند.

ملاحظات اخلاقی

این پژوهش مطابق با اصول اخلاقی اعلامیه هلسینکی برای پژوهش‌های انسانی انجام شد. گردآوری داده‌ها با مجوز کمیته داوران فدراسیون فوتبال جمهوری اسلامی ایران صورت گرفت. مشارکت در پژوهش داوطلبانه بود و پیش از تکمیل پرسشنامه‌ها، از همه شرکت‌کنندگان رضایت

آگاهانه اخذ شد. هدف پژوهش، ناشناس بودن پاسخ‌ها و محرمانه ماندن اطلاعات به شرکت‌کنندگان توضیح داده شد و به آن‌ها اطمینان داده شد که مسئولان فدراسیون و کمیته داوران به پاسخ‌های فردی دسترسی نخواهند داشت. هیچ اطلاعات هویتی گردآوری نشد.

مشارکت نویسندگان

نویسندگان پژوهش حاضر در مراحل اجرا، مشارک یکسانی داشتند و نویسنده اول، مسئولیت پژوهش را به عهده دارد.

حامی مالی

در پژوهش حاضر از هیچ‌گونه منبع تأمین مالی در بخش، عمومی، تجاری، و غیردولتی استفاده نشد و صرفاً برگرفته از پایان نامه کارشناسی ارشد نویسنده اول است.

تعارض منافع

بنابر اظهار نویسندگان، این مقاله تعارض منافع نداد.

سپاسگزاری

نویسندگان از کلیه داوران شرکت‌کننده در پژوهش و نیز از کمیته داوران فدراسیون فوتبال جمهوری اسلامی ایران، به دلیل همکاری در گردآوری داده‌ها، تشکر و قدردانی می‌کنند.

References

1. Gaoua N, de Oliveira RF, Hunter S. Perception, action, and cognition of football referees in extreme temperatures: impact on decision performance. *Frontiers in psychology*. 2017;8:278850. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2017.01479>
2. Zhang L, Shi H, Zhang H, Ding J, Wang Z. How do anxiety and stress affect soccer referees? An ERPs study. *Frontiers in psychology*. 2024;15:1294864. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2024.1294864>
3. Samuel RD, Tenenbaum G, Galily Y. An integrated conceptual framework of decision-making in soccer refereeing. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*. 2021;19(5):738-60. <https://doi.org/10.1080/1612197X.2020.1766539>
4. Salovey P, Mayer JD. Emotional intelligence. *Imagination, cognition and personality*. 1990;9(3):185-211. <https://doi.org/10.2190/DUGG-P24E-52WK-6CDG>
5. Estrada Fernández X, Priego Ojeda M, Ros Morente A, Alsinet C. Relationship between emotional intelligence, burnout and health perception in a sample of football Spanish referees. 2022. <https://doi.org/10.47197/retos.v44i0.91642>
6. Louvet B, Campo M. Do high emotional intelligent soccer referees better cope with competitive stressors? *Movement & Sport Sciences-Science & Motricité*. 2019;105(3):17-26. <https://doi.org/10.1051/sm/2019013>
7. Lindsay R, Walton CC, Kittel A, McNeil DG, Larkin P, Spittle M, et al. The Mental Health of Sporting Officials: A Systematic Review and Meta-analysis: R. Lindsay et al. *Sports Medicine*. 2025;55(12):3059-91. <https://doi.org/10.1007/s40279-025-02315-1>
8. Vargas MLFP, Cunningham IJ, Mascarenhas DR, Sullivan P, Holden MN, Carter TB, et al. Operating under pressure: A scoping review on stress, anxiety, and coping in sport officials. *Psychology of Sport and Exercise*. 2025;103057. <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2025.103057>
9. Lazarus RS, Folkman S. Stress, appraisal, and coping: Springer publishing company; 1984.
10. Mayer JD, Salovey P, Sluyter D. What is emotional intelligence? : New York; 1997.
11. Schutte NS, Malouff JM, Hall LE, Haggerty DJ, Cooper JT, Golden CJ, et al. Development and validation of a measure of emotional intelligence. *Personality and individual differences*. 1998;25(2):167-77. [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(98\)00001-4](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(98)00001-4)
12. Gaudreau P, Blondin J-P. Development of a questionnaire for the assessment of coping strategies employed by athletes in competitive sport settings. *Psychology of sport and exercise*. 2002;3(1):1-34. [https://doi.org/10.1016/S1469-0292\(01\)00017-6](https://doi.org/10.1016/S1469-0292(01)00017-6)

13. Johansen BT, Haugen T. Anxiety level and decision-making among Norwegian top-class soccer referees. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*. 2013;11(2):215-26. <https://doi.org/10.1080/1612197X.2013.773665>
14. Hasani F, Shahabi Kaseb MR, Zeidabadi R. Psychometric Properties of Persian Version of Athletes Coping Strategies Questionnaire in Competitive Sport. *Sport Psychology Studies*. 2015;3(10):1-24. <https://doi.org/10.1080/1612197X.2013.773665>
15. Hayes AF. Introduction to mediation, moderation, and conditional process analysis. New York: the guilford press; 2013.
16. Hamzah MA, Syahputra M, Sinaga DHB, Mukarromah SB, Sumartiningsih S, Akhiruyanto A. Kontribusi Kecerdasan Emosional Terhadap Kemampuan Pengambilan Keputusan Wasit Sepak Bola. *Jurnal Ilmiah STOK Bina Guna Medan*. 2026;14(1):13-22. <https://doi.org/10.46244/penjaskesrek.v13i1.3686>
17. Carvalho V, Esteves PT, Nunes C, Helsen WF, Travassos B. The assessment of the match performance of association football referees: Identification of key variables. *PloS one*. 2023;18(9):e0291917. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0291917>
18. Békés G, Borza E, Fleck M. Favoritism under multiple sources of social pressure. *Economic Inquiry*. 2024;62(4):1748-69. <https://doi.org/10.1111/ecin.13245>
19. Mascarenhas DR, Collins D, Mortimer P. The accuracy, agreement and coherence of decision-making in rugby union officials. *Journal of Sport Behavior*. 2005;28(3):253. <https://doi.org/10.1123/tsp.19.2.131>
20. Samuel RD, Englert C, Basevitch I, Galily Y. The effects of VAR interventions on self-rated mental fatigue and self-rated performance of football referees. *International Journal of Performance Analysis in Sport*. 2025;25(4):790-807. <https://doi.org/10.1080/24748668.2024.2340195>
21. Helsen WF, Spitz J, Ziv G. The acquisition of perceptual-cognitive expertise in officiating in association football–state of the art. *Asian Journal of Sport and Exercise Psychology*. 2023;3(1):39-46. <https://doi.org/10.1016/j.ajsep.2022.09.007>
22. MacMahon C, Mascarenhas D, Plessner H, Pizzera A, Oudejans R, Raab M. Sports officials and officiating: Science and practice: Routledge; 2014. <https://doi.org/10.4324/9780203700525>
23. Bloß N, Loffing F, Schorer J, Büsch D. Impact of psychological and physical load on the decision-making of top-class handball referees. *International Journal of Performance Analysis in Sport*. 2022;22(3):352-69. . <https://doi.org/10.1080/24748668.2022.2061323>
24. Teques P. Perceptual Processing Speed, Social Intelligence and Football Refereeing Performance: The Conditional Role of Attentional Control. *Journal of Intelligence*. 2026;14(4):58. <https://doi.org/10.3390/jintelligence14040058>
25. Morris G, O'Connor D. Key attributes of expert NRL referees. *Journal of sports sciences*. 2017;35(9):852-7. <https://doi.org/10.1080/02640414.2016.1194524>
26. Morabito L, Scoppa V. Inequity aversion in subjective evaluations: Evidence from referees' decisions in soccer. *Journal of Economic Psychology*. 2026;102927. <https://doi.org/10.1016/j.joep.2026.102927>
27. Mohebi M, Zarei S, Sohbatih M. The relationship between emotion regulation strategies and mental toughness in elite taekwondo athletes. *Sport Psychology Studies*. 2017;6(21):29-42. <https://doi.org/10.22089/spsyj.2017.2830.1294>
28. Mohebi M, Gharayagh Zandi A, Zarei S, Gharayagh Zandi H. Self-compassion and pre-competition anxiety in martial arts student athletes. *Sport Sciences and Health Research*. 2019;11(2):97-104. <https://doi.org/10.32598/JESM.11.2.4>
29. Mohebi M, Zarei S. The relationship between emotion regulation strategies and state and trait competitive anxiety in South Korean Ambassador's Cup taekwondo athletes. *Shenakht Journal of Psychology and Psychiatry*. 2019;6(2):86-101. <https://doi.org/10.29252/shenakht.6.2.86>

30. Mohebi MGZ, Hassan; Besharat, Mohammad Ali; Ghayour Najafabadi, Mahboubbeh. Resilience and emotional reactions to failure mediated by self-compassion and emotion regulation in martial artists. 2020. ;12(1):113-24. <https://doi.org/10.32598/JESM.12.1.12>
31. Mohebi M, Gharayagh Zandi H, Besharat MA, Ghayour Najafabadi M. Structural Equation Modeling the relationship between self-compassion and negative emotional responses to failure: The mediating role of cognitive emotion regulation. Journal of sports and Motor development and learning. 2021;12(4):415-31. <https://doi.org/10.22059/jmlm.2020.312897.1540>
32. Mohebi M, Zarei S, Gharaian Zandi H. The Relationship between Emotional Intelligence and Perfectionism, Quality of Coachâ Athlete Relationship in Elite Material Arts. Research in Sports Management and Movement Behavior. 2026;11(21):30-43. <https://doi.org/10.52547/JRSM.11.21.30>
33. Nazaritab N, Zarei S, Gharayagh Zandi H, Mohebi M. The relationship between emotional intelligence and mental toughness in elite and amateurs Taekwondo athletes. Journal of Psychological Science. 2018;16(64):567-80. <https://doaj.org/article/8fb3c6aab0314c61a7150fee4f7e5b1e>
34. Zarei S, Gharayagh Zandi H, Mohebi M. The effectiveness of emotional intelligence training on mental toughness in elite taekwondo athletes. Journal of Sports and Motor Development and Learning. 2018;9(4):547-62. <https://doi.org/10.22059/jmlm.2018.223319.1195>
35. Guillén F, Feltz D, Gilson T, Dithurbide L. Psychometric properties of the Spanish version of the Referee Self Efficacy Scale (REFS). Psicol Deporte. 2019;28:15-24. <https://archives.rpd-online.com/article/view/v28-n1-guillen-feltz-gilson-et-al.html>
36. Pizzera A, Laborde S, Lahey J, Wahl P. Influence of physical and psychological stress on decision-making performance of soccer referees. Journal of sports sciences. 2022;40(18):2037-46. <https://doi.org/10.1080/02640414.2022.2127516>
37. Hancock DJ, Pizzera A. The psychology of sport officiating. Psychology of Sport and Exercise. 2025;80:102899. <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2025.102899>
38. Carter TB, Gorchynski P, Coady CJ, Cunningham IJ, Mascarenhas DR, Grant M, et al. Implementing a scoping review to explore sport officials' mental health. Frontiers in Sports and Active Living. 2024;6:1436149. . <https://doi.org/10.3389/fspor.2024.1436149>
39. Carrington SC, Turner MJ, North JS, Brady A, Martin EA. Exploring the efficacy of a rational emotive behaviour therapy intervention on football referees: a single case study approach. Performance Enhancement & Health. 2025;13(4):100379. <https://doi.org/10.1016/j.peh.2025.100379>
40. Wang Q, Wang W, Huang H, Wan B. The mediating roles of psychological resilience and frustration tolerance in the relationship between coping styles and mood states of high-level basketball referees. Frontiers in psychology. 2023;14:1096649. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1096649>
41. Schmidt SL, Schmidt GJ, Padilla CS, Simões EN, Tolentino JC, Barroso PR, et al. Decrease in attentional performance after repeated bouts of high intensity exercise in association-football referees and assistant referees. Frontiers in psychology. 2019;10:2014. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.02014>
42. Jafarloo HRS, Keshavarz J, Bashiri M. The correlation of emotional intelligence with burnout caused by refereeing in female referees of Iranian football. Journal of Health Promotion Management. 2020;9(4):0-. <http://jhpm.ir/article-1-1163-en.html>